

سهم گروه‌های اصلی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در تورم سال ۱۳۹۶ (سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۵)

۱- مقدمه

تورم یکی از موضوعات اساسی و متغیرهای کلیدی تأثیرگذار بر متغیرهای کلان اقتصادی است که از دیرباز مورد بحث نظریه‌پردازان اقتصادی بوده است. بسیاری از اقتصاددانان بر این باور هستند که تورم منشأ عدم ثبات اقتصادی است و کشورهایی که با تورم بالا روبه‌رو هستند از بی‌ثباتی اقتصاد رنج می‌برند. با توجه به تجربه تورم بالا در ایران در سال‌های متمادی و تحت تأثیر قرار دادن رفاه مصرف‌کنندگان و وضعیت فعالیت بنگاههای اقتصادی، مسئولین و سیاستگذاران اقتصادی در سال‌های اخیر تلاش کرده‌اند سیاست‌های پولی و مالی را به گونه‌ای تنظیم نمایند که افزایش قیمت تحت کنترل قرار گیرد که نتیجه آن، تورم تک رقمی در سال ۱۳۹۶ بوده است. هر یک از گروه‌های کالایی مصرفی خانوارها در تورم کل، سهم متفاوتی را داشته‌اند که اطلاع از این سهم‌ها می‌تواند سیاست‌های ضد تورمی دولت و سیاستگذاران را هدفمند کند و همچنین می‌تواند راهنمای عمل خوبی برای دولتمردان در زمینه نظارت و کنترل قیمتی، شناسایی و اعطای یارانه به برخی اقلام خاص و ضروری و همچنین شناخت نقاط قوت و ضعف عملکرد دولت در برنامه‌های اقتصادی و... باشد. بنابراین در این گزارش، سهم گروه‌های مختلف از تورم کل کشور، تورم مناطق شهری و همچنین تورم مناطق روستایی در سال ۱۳۹۶ محاسبه و ضمن مقایسه با ضرایب اهمیت گروه در سبد مصرفی خانوار، مشخص شود، هر گروه چه میزان در تورم سهمیه بوده‌اند.

۲- سهم گروه‌های اصلی کالاها و خدمات سبد مصرفی خانوار از تورم کل کشور سال ۱۳۹۶ (۱۰۰=۱۳۹۵)

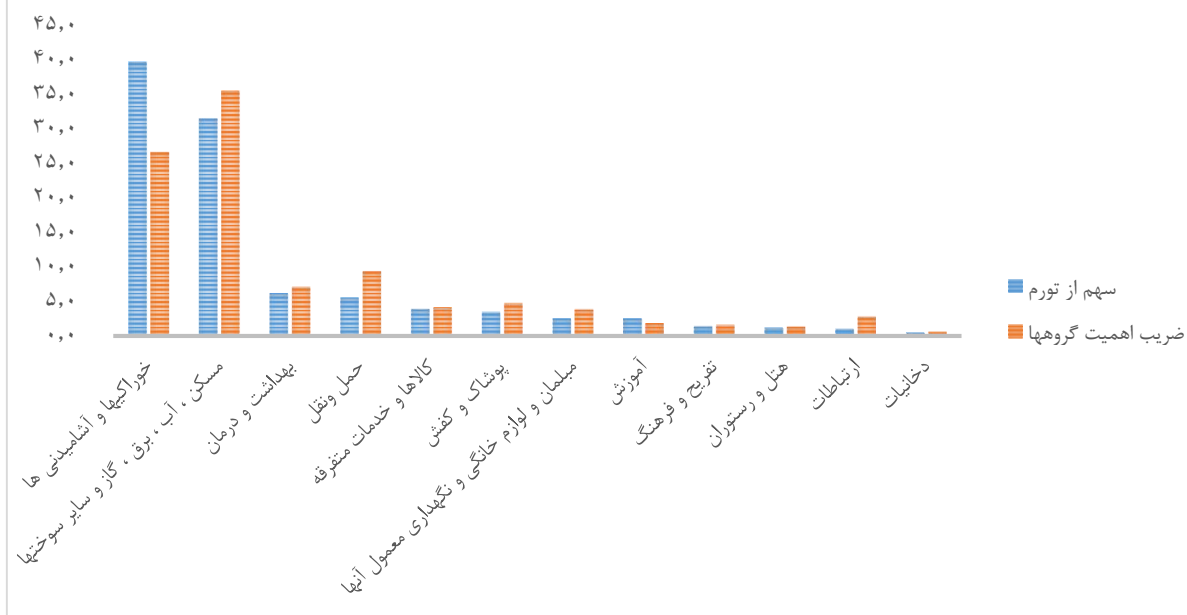
طبق نتایج منتشر شده در سال ۱۳۹۶، شاخص کل کشور در این سال (بر مبنای ۱۰۰=۱۳۹۵) عدد ۱۰۸٫۲ را نشان می‌دهد. درصد تغییر شاخص سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ (نرخ تورم کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای کل کشور در سال ۱۳۹۶) برای کل کشور برابر ۸٫۲ درصد است. در جدول زیر نرخ تورم، ضریب اهمیت، سهم از تورم و رتبه تأثیرگذاری در نرخ تورم سال ۱۳۹۶ برای گروه‌های اصلی آورده شده است. ضریب اهمیت و تغییرات قیمت عوامل تعیین کننده سهم گروه از تورم کل می‌باشد. همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌شود، گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" بیشترین نقش را در تورم سال ۱۳۹۶ داشته است. ضریب اهمیت این گروه در سبد مصرفی خانوارها بعد از گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در رتبه دوم قرار دارد که این موضوع نشان‌دهنده افزایش قابل توجه قیمت "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" در مقایسه با "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" می‌باشد بطوریکه اثر افزایش قیمت "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" بر عامل ضریب اهمیت گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" پیشی گرفته و باعث شده است تا گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" بیشترین سهم را در تورم سال ۱۳۹۶ داشته باشد. لازم است به این نکته اشاره شود که برخی گروه‌ها ممکن است از تورم بالایی برخوردار باشند اما با توجه به پایین بودن ضریب اهمیت این گروه‌ها در سبد مصرفی خانوارها، سهم کمتری در تورم کل داشته باشند. با مشاهده اطلاعات مربوط به گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" مشخص است که این گروه هم ضریب اهمیت بالایی در سبد مصرفی خانوارها داشته است (بعد از گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در رتبه دوم قرار دارد) و هم از تورم بالایی در سال ۱۳۹۶ برخوردار بوده است که هر دو این عوامل باعث شده این گروه بیشترین سهم را در تورم کل داشته باشد. با دقت در اطلاعات گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" مشاهده می‌شود که تورم این گروه در بین

گروهها در رتبه پنجم قرار دارد اما با توجه به بالا بودن ضریب اهمیت آن در سبد مصرفی خانوارها دومین سهم را در تورم کل داشته است. گروه "آموزش"، "تفریح و فرهنگ"، و "دخانیات" با وجود داشتن نرخ تورم نسبتاً بالا، سهم بسیار ناچیزی در تورم کل داشته است که این موضوع در نتیجه پایین بودن ضریب اهمیت این گروهها در سبد مصرفی خانوارها می باشد. بنابراین آنچه در اینجا بیشتر جلب توجه می کند بالا بودن ضریب اهمیت گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" در سبد مصرفی خانوارهای کشور و همچنین نرخ تورم بسیار بالای این گروه در مقایسه با سایر گروهها و نهایتاً سهم بالای آن در تورم کل می باشد که بایستی مورد توجه قرار گیرد. لازم به ذکر است جهت محاسبه سهم تورمی گروههای مصرفی مختلف از فرمول زیر استفاده شده است:

سهم یک گروه از تورم کل = نسبت اختلاف هزینه های انجام شده برای یک گروه اصلی در سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به اختلاف هزینه های انجام شده خانوارها برای کل گروهها در سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶
 به عبارت دیگر: اگر خانوارها در سال ۱۳۹۶، n ریال نسبت به ۱۳۹۵ برای کالاها و خدمات بیشتر هزینه کرده باشند، درصدی از n ریال که مربوط به گروه خاص است، نشان دهنده سهم تورمی آن گروه می باشد.

جدول (۱): سهم تورمی گروههای اصلی از تورم کل کشور				
رتبه اثرگذاری	نرخ تورم	ضریب اهمیت	سهم از تورم	گروههای اصلی
۱	۱۲,۳	۲۶,۶	۳۹,۷	خوراکیها و آشامیدنیها
۲	۷,۳	۳۵,۵	۳۱,۵	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
۳	۷,۲	۷,۱	۶,۲	بهداشت و درمان
۴	۴,۹	۹,۴	۵,۶	حمل و نقل
۵	۷,۹	۴,۲	۴,۰	کالاها و خدمات متفرقه
۶	۶,۱	۴,۸	۳,۵	پوشاک و کفش
۷	۵,۴	۳,۹	۲,۶	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
۸	۱۱,۳	۱,۹	۲,۵	آموزش
۹	۷,۵	۱,۷	۱,۵	تفریح و فرهنگ
۱۰	۶,۸	۱,۴	۱,۲	هتل و رستوران
۱۱	۳,۱	۲,۹	۱,۱	ارتباطات
۱۲	۶,۹	۰,۶	۰,۵	دخانیات

سهم گروه‌های اصلی از تورم کل کشور در سال ۱۳۹۶ و ضریب اهمیت آنها (درصد)

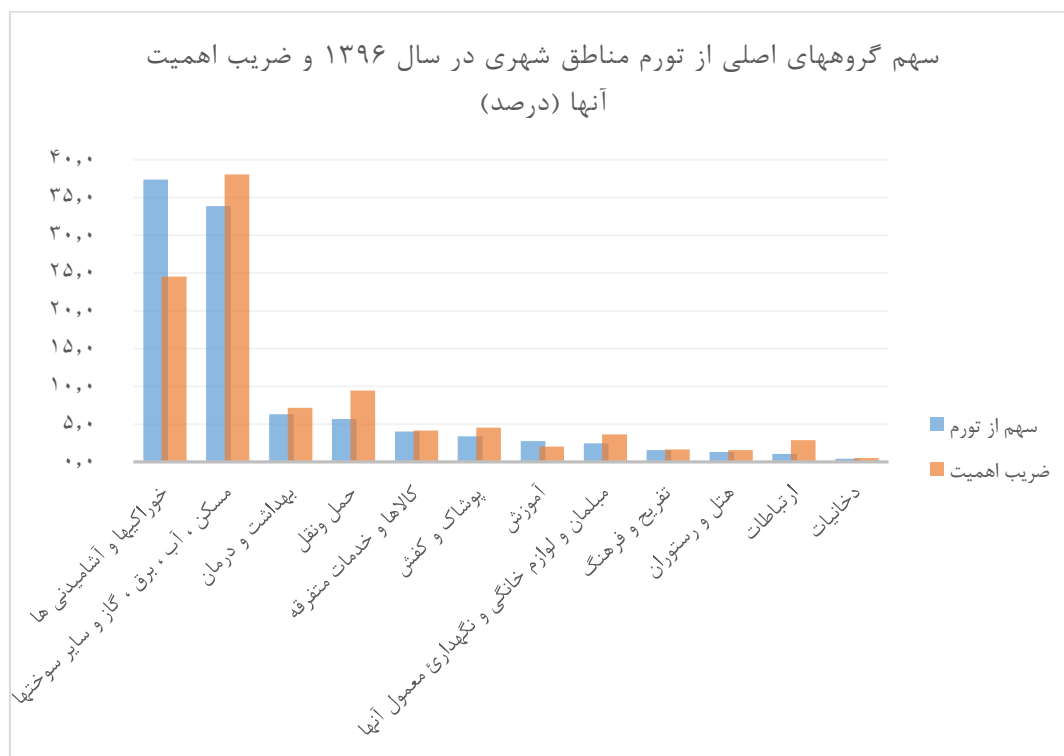

۳- سهم گروه‌های اصلی کالاها و خدمات سبد مصرفی خانوار از تورم مناطق شهری کشور سال ۱۳۹۶

در این قسمت نیز سعی شده است سهم و میزان تأثیرگذاری گروه‌های اصلی در تورم کل مناطق شهری مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. با توجه به اینکه سهم مناطق شهری در کل کشور نسبت به مناطق روستایی به مقدار قابل توجهی بالا است انتظار نمی‌رود سهم گروه‌ها و رتبه‌بندی آن در تورم مناطق شهری در مقایسه با کل کشور تغییرات چندانی داشته باشد. در رتبه‌بندی گروه‌ها از نظر سهم آن‌ها در تورم مناطق شهری گروه "آموزش" نسبت به گروه "مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها" در سطح بالاتری قرار گرفته است. رتبه سایر گروه‌ها بدون تغییر باقی مانده است اما سهم آن‌ها دچار تغییر اندکی شده است. طبق نتایج منتشر شده، شاخص کل کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور (بر مبنای ۱۰۰=۱۳۹۵) در سال ۱۳۹۶ عدد ۱۰۸٫۱ را نشان می‌دهد. در جدول زیر نرخ تورم، ضریب اهمیت، سهم از تورم و رتبه تأثیرگذاری در نرخ تورم مناطق شهری سال ۱۳۹۶ برای گروه‌های اصلی آورده شده است. همانطور که در قسمت قبل توضیح داده شد، ضریب اهمیت و درصد تغییر قیمت یک گروه از عوامل تعیین کننده سهم آن گروه در تورم کل می‌باشد. گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" در تورم مناطق شهری همانند تورم کل کشور بیشترین نقش را در تورم مناطق شهری سال ۱۳۹۶ داشته است. با مقایسه ضریب اهمیت این گروه در سبد مصرفی خانوارهای شهری مشاهده می‌شود که این گروه از ضریب اهمیت کمتر قابل توجهی نسبت به گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" برخوردار است اما سهم بیشتری نسبت به این گروه در تورم کل داشته است که این موضوع نشان‌دهنده افزایش قابل توجه قیمت "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" در مقایسه با "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" می‌باشد بطوریکه میزان افزایش قیمت "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" بر عامل بالا بودن ضریب اهمیت گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" پیشی گرفته و باعث شده است تا گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" بیشترین سهم را در تورم مناطق شهری سال ۱۳۹۶ داشته باشد. همانطور که گفته شد، گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" هم ضریب اهمیت بالایی در سبد مصرفی خانوارهای شهری داشته است (بعد از گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در رتبه دوم قرار دارد) و هم از تورم بالایی در سال ۱۳۹۶ برخوردار بوده است که هر دو این عوامل باعث شده است این گروه بیشترین سهم را در تورم کل داشته باشد.

اطلاعات مربوط به گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" نیز نشان می‌دهد که تورم این گروه در بین سایر گروههای اصلی در رتبه پنجم قرار دارد اما با توجه به بالا بودن ضریب اهمیت آن در سبد مصرفی خانوارهای شهری دومین سهم را در تورم مناطق شهری داشته است. گروه "آموزش"، "تفریح و فرهنگ"، و "دخانیات" با وجود دارا بودن نرخ تورم نسبتاً بالا، سهم بسیار ناچیزی در تورم کل دارند که این موضوع در نتیجه پایین بودن ضریب اهمیت این گروهها در سبد مصرفی خانوارهای شهری است.

رتبه اثرگذاری	نرخ تورم	ضریب اهمیت	سهم از تورم	گروههای اصلی
۱	۱۲,۴	۲۴,۵۳	۳۷,۴	خوراکیها و آشامیدنی ها
۲	۷,۲	۳۸,۰۷	۳۳,۸	مسکن ، آب ، برق ، گاز و سایر سوختها
۳	۷,۲	۷,۱۳	۶,۳	بهداشت و درمان
۴	۴,۹	۹,۴۴	۵,۶	حمل و نقل
۵	۷,۹	۴,۱۳	۴,۰	کالاها و خدمات متفرقه
۶	۶,۱	۴,۵۲	۳,۴	پوشاک و کفش
۷	۱۱,۰	۲,۰۲	۲,۷	آموزش
۸	۵,۴	۳,۶۴	۲,۴	میلان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
۹	۷,۶	۱,۶۴	۱,۵	تفریح و فرهنگ
۱۰	۶,۸	۱,۵۴	۱,۳	هتل و رستوران
۱۱	۳,۰	۲,۸۵	۱,۱	ارتباطات
۱۲	۶,۹	۰,۵۰	۰,۴	دخانیات

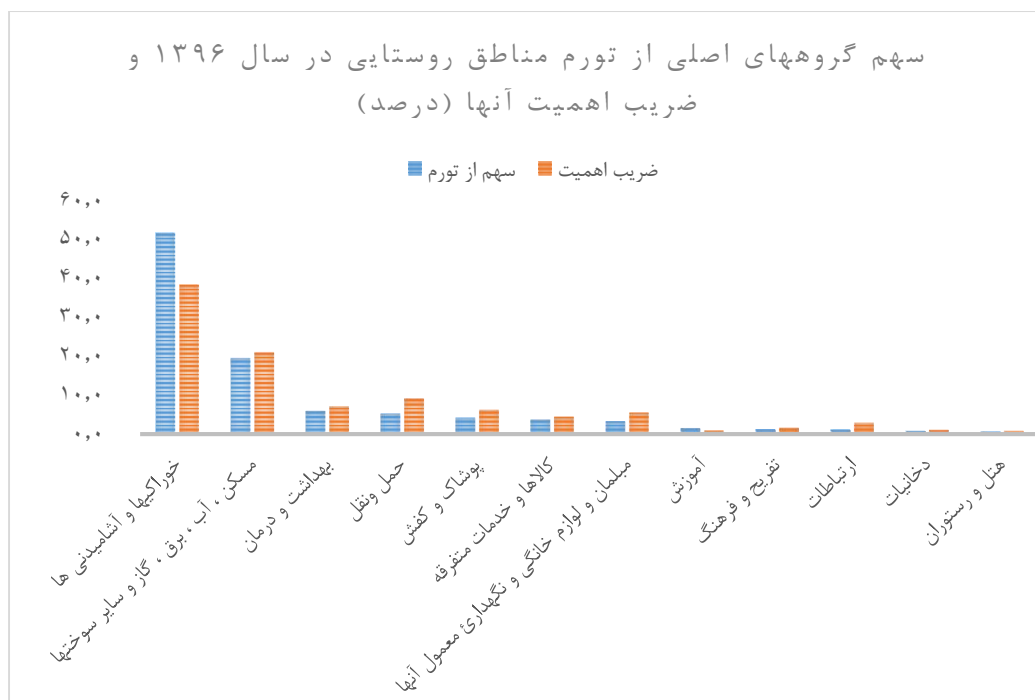

۴- سهم گروه‌های اصلی کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی از تورم مناطق روستایی کشور در سال

۱۳۹۶

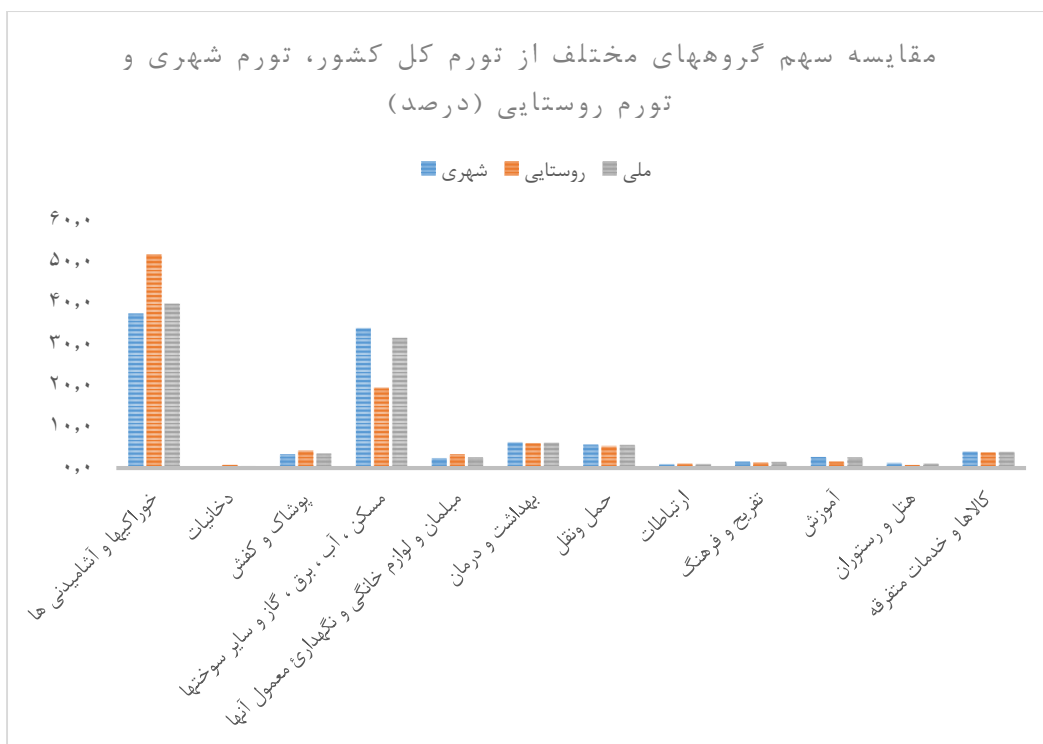
بر اساس نتایج منتشر شده، شاخص کل در مناطق روستایی کشور (بر مبنای ۱۰۰=۱۳۹۵) در سال ۱۳۹۶ عدد ۱۰۸,۸ را نشان می‌دهد که نسبت به سال قبل (نرخ تورم کالاها و خدمات مصرفی خانوار روستایی در سال ۱۳۹۶) ۸,۸ درصد افزایش داشته است. رتبه‌بندی سهم از تورم گروهها در مناطق روستایی بسیار متفاوت از سهم از تورم در مناطق شهری و کل کشور است. همچنین ضریب اهمیت گروهها در طرح روستایی اختلاف معنی‌دار با طرح شهری و طرح کل کشور دارد. گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" به تنهایی بیش از ۵۰ درصد سهم تورم مناطق روستایی را به خود اختصاص داده است. در تورم مناطق روستایی گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" نسبت به گروههای دیگر دارای بیشترین ضریب اهمیت و بیشترین سهم از تورم می‌باشد. اما تورم خود این گروه بیشترین مقدار را به خود اختصاص نداده است و بیشترین نرخ تورم مربوط به گروه "آموزش" است. با توجه به اینکه گروه "آموزش" در سبد مصرفی خانوارهای روستایی سهم بسیار کمتری دارد بنابراین این گروه با وجود داشتن تورم ۱۴,۸ درصد (بیشترین نرخ تورم در بین گروهها) تأثیر چندانی در کاهش رفاه خانوارهای روستایی نداشته است و تأثیر آن بسیار ناچیز بوده است. مطابق اطلاعات موجود در جدول زیر، گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" رتبه دوم تأثیرگذاری را در تورم کل مناطق روستایی داشته است. همچنین، دو گروه فوق‌الذکر بیش از ۷۰ درصد سهم تورمی را به خود اختصاص داده‌اند و نقش ۱۰ گروه دیگر جمعاً ۲۸,۶ درصد بوده است که این موضوع نیز به خودی خود نشان‌دهنده اهمیت بسیار بالای دو گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" و "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در سبد مصرفی و معیشتی خانوارهای روستایی می‌باشد.

رتبه اثرگذاری	نرخ تورم	ضریب اهمیت	سهم از تورم	گروههای اصلی
۱	۱۱,۹	۳۸,۵	۵۱,۸	خوراکیها و آشامیدنی‌ها
۲	۸,۲	۲۱,۱	۱۹,۶	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها
۳	۷,۵	۷,۲	۶,۱	بهداشت و درمان
۴	۵,۱	۹,۳	۵,۳	حمل و نقل
۵	۶,۰	۶,۳	۴,۳	پوشاک و کفش
۶	۷,۵	۴,۵	۳,۸	کالاها و خدمات متفرقه
۷	۵,۴	۵,۵	۳,۴	مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها
۸	۱۴,۸	۱,۰	۱,۶	آموزش
۹	۶,۸	۱,۷	۱,۳	تفریح و فرهنگ
۱۰	۳,۵	۳,۰	۱,۲	ارتباطات
۱۱	۶,۹	۱,۱	۰,۹	دخانیات
۱۲	۷,۷	۰,۹	۰,۸	هتل و رستوران

۵- مقایسه سهم گروهها در تورم مناطق شهری، روستایی و کل کشور

در نمودار زیر سهم گروهها از تورم کل کشور، تورم شهری و تورم مناطق روستایی نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود، سهم گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" در مقایسه با سایر گروهها در تورم روستایی و شهری و کل کشور بسیار محسوس است و سهم این گروه در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری و کل کشور است. علت آن این است که ضریب اهمیت گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در مناطق شهری بسیار بیشتر از مناطق روستایی است و ضریب اهمیت گروه "خوراکیها و آشامیدنی‌ها" عکس آن می‌باشد. از مقایسه تورم و ضریب اهمیت این گروه در مناطق شهری و روستایی مشاهده می‌شود که تورم آن در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است اما به دلیل بالا بودن ضریب اهمیت این گروه در مناطق روستایی سهم آن در تورم نسبت به مناطق شهری بیشتر شده است. این موضوع در مورد گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" برعکس آن می‌باشد.

جدول (۴): تغییر سهم سبد مشخص کالاها و خدمات مصرفی از هزینه خانوارهای کل کشور بین سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ (درصد)

گروهها	شهری		روستایی		کل کشور	
	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵
خوراکیها و آشامیدنیها	۲۵,۴۹	۲۴,۵۳	۳۹,۵۶	۳۸,۴۸	۲۷,۶۴	۲۶,۶۴
دخانیات	۰,۴۹	۰,۵۰	۱,۱۲	۱,۱۴	۰,۵۹	۰,۵۹
پوشاک و کفش	۴,۴۳	۴,۵۲	۶,۱۱	۶,۲۸	۴,۶۹	۴,۷۸
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها	۳۷,۷۵	۳۸,۰۷	۲۰,۹۹	۲۱,۱۱	۳۵,۱۹	۳۵,۵۰
میلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها	۳,۵۵	۳,۶۴	۵,۳۶	۵,۵۳	۳,۸۳	۳,۹۳
بهداشت و درمان	۷,۰۶	۷,۱۳	۷,۱۰	۷,۱۹	۷,۰۷	۷,۱۴
حمل و نقل	۹,۱۵	۹,۴۴	۸,۹۴	۹,۲۶	۹,۱۲	۹,۴۱
ارتباطات	۲,۷۲	۲,۸۵	۲,۸۲	۲,۹۷	۲,۷۳	۲,۸۷
تفریح و فرهنگ	۱,۶۳	۱,۶۴	۱,۶۸	۱,۷۲	۱,۶۴	۱,۶۵
آموزش	۲,۰۷	۲,۰۲	۱,۰۱	۰,۹۵	۱,۹۱	۱,۸۶
هتل و رستوران	۱,۵۲	۱,۵۴	۰,۸۸	۰,۸۹	۱,۴۲	۱,۴۴
کالاها و خدمات متفرقه	۴,۱۲	۴,۱۳	۴,۴۳	۴,۴۸	۴,۱۷	۴,۱۸

در جدول (۴)، سهم پرداختی از بودجه خانوار برای یک مقدار مشخص کالا و خدمات بین سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ با یکدیگر مقایسه شده است. با توجه به این توضیحات، تغییر این ضرایب اهمیت در بین این دو سال تنها در نتیجه تغییرات قیمتی می باشد نه تغییرات مقداری. بنابراین در سال ۱۳۹۶، سهم هزینه پرداختی به یک سبد مشخص برای "خوراکیها و آشامیدنیها" در نتیجه افزایش قیمت، بیشتر شده است که این نشان می دهد رشد قیمت این گروه در مناطق شهری و روستایی نسبت به رشد قیمت سایر گروهها بیشتر بوده است.

به عبارت دیگر، با وجودیکه تمامی گروهها با افزایش قیمت در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ مواجه بوده‌اند اما رشد قیمت در گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" نسبت به سایر گروهها بیشتر بوده است.

۶- نتیجه‌گیری

با مقایسه سهم از تورم گروهها، در مناطق شهری، روستایی و کل کشور، مشاهده می‌شود که گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" بیشترین تأثیر را در تورم سال ۱۳۹۶ داشته است. اما سهم این گروه در تورم مناطق روستایی بسیار بیشتر از سهم آن در مناطق شهری است و این موضوع نشان می‌دهد که گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" در سبد مصرفی خانوارهای روستایی از اهمیت بیشتری نسبت به مناطق شهری برخوردار است و افزایش قیمت این گروه، معیشت خانوارهای روستایی را بیشتر تحت تأثیر قرار داده است. بعد از آن گروه "مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها" دارای بیشترین تأثیر در تورم مناطق شهری و روستایی بوده است. اما اختلاف سهم این گروه در مناطق شهری و روستایی مانند گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" چشمگیر است بطوریکه گروه "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها" در مناطق شهری سهم بالاتری نسبت به مناطق روستایی دارد. این موضوع نیز بیانگر آن است که برعکس گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" نقش این گروه در تورم کل مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است. بنابراین افزایش قیمت این گروه معیشت خانوارهای شهری را بیشتر از خانوارهای روستایی متأثر کرده است. نتایج بررسی نشان داده است که دو گروه "خوراکیها و آشامیدنیها" و "مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوختها" بیش از ۷۰ درصد تورم کل کشور را به خود اختصاص داده‌اند و ۱۰ گروه دیگر، مجموعاً کمتر از ۳۰ درصد تورم کل کشور را باعث شده‌اند که سهم برخی گروهها بسیار ناچیز و حتی کمتر از یک درصد می‌باشد.

کمترین سهم از تورم در مناطق شهری مربوط به گروه "دخانیات" (۰,۴ درصد) و در مناطق روستایی مربوط به گروه "هتل و رستوران" (۰,۸ درصد) است. نتیجه رتبه‌بندی گروهها بر اساس سهم آنها در تورم مناطق شهری روستایی نشان داده است که ترتیب گروهها در گروه "پوشاک و کفش" جا به جا شده است و این گروه که در مناطق شهری رتبه ۶ تأثیرگذاری را داشته است به رتبه پنجم تأثیرگذاری در مناطق روستایی را به خود اختصاص داده است.

با توجه به اینکه طرح‌های شاخص قیمت مصرف‌کننده مناطق شهری و روستایی به صورت جداگانه اجرا می‌شود، لذا اختلاف این سهمها در مناطق شهری و روستایی، می‌تواند هم به دلیل اختلاف در تغییرات قیمت اقلام مصرفی و هم به دلیل اختلاف وزن این گروهها در سبد مصرفی خانوارهای شهری و روستایی باشد.

در این گزارش، جهت بررسی پراکندگی و توزیع تورم در بین گروهها از شاخص انحراف معیار استفاده شده است که نتایج آن نشان داده است که در مناطق شهری تورم بین گروهها از پراکندگی کمتری برخوردار است بدین معنی که تورم در مناطق شهری بین گروهها متعادل‌تر توزیع شده است.